

ТЕЖИШТА И ЦИЉЕВИ НОВИЈИХ РЕФОРМИ АГРАРНЕ И РЕГИОНАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ¹

Д. Цвијановић², З. Симоновић, Б. Михаиловић

Резиме. Пољопривреда и њена аграрна политика су имале значајну улогу у периоду прерастања Европске заједнице у Европску унију, склапањем уговора између чланица у Мастрикту 1992. године. Тиме је на тржишту ЕУ дата нова улога пољопривреде, што је захтевало да се успостави „Заједничка аграрна политика“ (ЗАП). То је представљало значајну реформу у аграрној политици ЕУ, којом су били дефинисани циљеви подстицања раста обима производње основних врста пољопривредних производа. Заједничка пољопривредна политика претрпела је фундаменталну реформу у јуну 2003. године, чиме су се створиле дугорочне перспективе за одрживи пољопривредни и рурални развој. Заједничка аграрна политика Европске уније се мора усмеравати као једна интегрисана политика која доприноси осталим елементима друштвене политике, пре свега у правцу развоја руралних подручја. Данашња ЗАП одражава скоро пола века дуге измене приоритета. Почетни циљ да се повећа производња хране, скоро без обзира на трошкове, замењен је контролисањем вишка производње и прекомерних трошкова. Такође, сада се врши преусмеравање ка испуњавању низа разних друштвених и еколошких циљева кроз механизме који су се знатно раздвојили од производње.

Кључне речи: заједничка аграрна политика, одрживи развој, тржиште, реформе ЗАП.

¹ Рад је део истраживања на пројекту 46006 “Одржива пољопривреда и рурални развој у функцији остваривања стратешких циљева Републике Србије у оквиру дунавског региона” финансираног од стране Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије.

² Др Драго Цвијановић, научни саветник, мр Зоран Симоновић, истраживач сарадник, др Бранко Михаиловић, научни сарадник, Институт за економику пољопривреде, Београд, Србија. e-mail: drago_c@mail.iejp.bg.ac.rs, e-mail: zoki@medianis.net, e-mail: brankomih@neobee.net.

Увод

Заједничка аграрна политика почела је да се обликује још шездесетих година прошлог века као што смо већ истакли формирањем „механизма заједничког тржишта“ за практично сваки пољопривредни производ понаособ. Акцент је био стављен на заједничко формирање ценовне политике заједнице, и из тога је произишао (члан 40 Римског уговора) Европски пољопривредни фонд који је представљао извор финансирања Заједничке пољопривредне политике (ценовне).³ Европска унија је својом заједничком политиком допринела већој сарадњи земаља чланица и то у свим сегментима аграрне производње. Стварање Економске уније, дакле, скопчано је са успостављањем једног развијеног концепта аграрне политике. Напоменимо опет да је Европска унија почела са Мансхолтовим планом (Le plan Mansholt) који је још 1980. односно 1985. године био углавном реализован. Сложеност проблема таковог аграрног програма Европске уније исказује се у многим сегментима аграрне политике сваке земље. Нека од ових питања су следећа: питање општег положаја пољопривреде у датој земљи, питање побољшања дохотка пољопривредника, питање превазилажења неповољних аграрних структура, питање вишка радне снаге у пољопривреди, питање ниске продуктивности рада, питање прецизних мера социјалне политике за пољопривредне произвођаче и многа друга.

Било које од ових питања ако би се поставило аутоматски је изискивало дуге расправе у грађењу заједничке визије о којима је овде реч. Зато је потребно да се крене у изучавање ових проблеме и у сагледавање свих аспеката евентуалног њиховог разрешавања. Генералано посматрано ЗАП би се могао оценити као успешан на основу поменутих циљева, међутим он је у стварности изазвао озбиљне економске, еколошке и политичке проблеме.

1. Развој заједничке аграрне политике

Проширење из 1973. године само је још више искомпликовало већ и онако комплоковане односе. У Европску заједницу су ушле две мале земље (Данска и Ирска) са великим пољопривредним секторима и једна велика земља (Велика Британија) са малим пољопривредним сектором, али са много великих пољопривредних произвођача. Управо приступање Британије довело је до новог политичког заокрета из разлога што је она следила аграрну политику која је била у супротности са ЗАП-ом. Британија у задња два века

---

³ Ловре, К., Тркуља, Ђ. (2003): “Интегрална политика аграрног и руралног развоја Европске уније и импликације на аграрну политику земаља у транзицији”, *Анали економског факултета у Суботици*, број 9, Суботица, str. 6.

није била у стању да произведе довољно хране за своје становништво, јер је било мало обрадивих површина на острву. Британија је из тог разлога увозила храна из својих колонија. Како се Империја временом смањивала Британци су прешли да се снабдевају пољопривредним производима из Комонвелта и од јефтених добављача. Земље Комновелта почеле су да брину од уласка Британије у ЕЗ. Из тога произилазе корени британске аверзије и критичности која је усмерена ка ЗАП-у.

Прекомерна производња пољопривредних производа изазвала је нове расправе о реформи ЗАП-а. Савет је увео скромну промену у систему гарантовања цена и увео посебни облик плаћања који је требао да уведе „саодговорност“ произвођача млечних производа, како би они на тај начин могли да надокнаде трошкове интервентног складиштења и субвенционисања продаје вишка производа. Када ово плаћање за „саодговорност“ није дало резултате Комисија је предложила увођење квота у производњи. Након интензивног и дугог преговарања на највишем нивоу марта 1984. године лидери Европске заједнице споразумели су се о систему квота за производњу млека.⁴ Упркос свему увођење квоте за млеко али и квота за дуван и шећер нису много допринеле смањењу потрошње везане за ЗАП. Постојала је могућност да дође до банкрота. Такође је проблем представљало предстојеће медитеранско проширење, али и стално присутно инсистирање Маргарет Тачер на буџетској реформи је додатно појачало притисак да дође до радикалних захвата. На самиту у Фонтенеблу јуна 1984. године Европски савет је одлучио да смањи раст потрошње за ЗАП, али истовремено Савет је одлучио да повећа сопствене приходе Европске заједнице уклонивши на тај начин разлог за далекосежну реформу ЗАП-а, односно претњу да ће понестати новца.⁵

Питање реформе ЗАП-а поново је постало актуелно 1987. и 1988. године због буџетског притиска. Комисија је предложила мешавину мера за спречавање прекомерне производње, ограничавање потрошње, дизервификацију подршке пољопривредним произвођачима и промовисање руралног развоја. Директна плаћања фармерима уведена су 1988. године тзв. Мекшерџејевом реформом и она ће постати све значајнији начин субвенционисања пољопривреде.⁶ И овај покушај реформе је био само делимично успешан. Притисак да се спроведе делотворна реформа и даље је јачао и то не само због прековремених трошкова ЗАПа, већ и из разлога што

⁴ Petit, M. (1989): "Pressures on Europe's common agricultural policy", International food policy research Institute, Washington i Ecole Nationale superieure des sciences agronomiques appliquees, Dijon, p. 10.

⁵ Динан, Д. (2009): *Све ближе Унија*, Службени гласник, Београд, 2009, стр. 347.

⁶ Прокопијевић, М. (2009): *Европска унија*, Службени гласник, Београд, 2009., стр. 212.

је ЗАП подстицао неоповољне међународне коментаре о недавно покренутом програму јединственог тржишта. На све ово је додатно утицао и слаб напредак у Уругвајској рунди преговора о Општем споразуму о царинама и трговини (ГАТТ). Неспоразум је настао као последица несугласица око извозних субвенција, и истовремено је допринео да се повећа међународни притисак на Европску Заједницу да реформише ЗАП. Укључивање пољопривреде у Уругвајску рунду довело је Комисију у позицију да се брани пре него што су преговори и почели септембра 1986. године. Савет је инсистирао да се основни циљеви и механизми ЗАП-а како они унутрашњи тако и они спољни не доводе у питање.⁷

Комесар за пољопривреду Ирац Реј Мекшери (Ray MacSharry) био је главни творац и покретач плана реформи који је назван његовим именом „Мекшеријев план“. Државе чланице су се јуна 1992. године споразумеле око прве реформе ЗАП-а. Заједничка аграрна политика је промењена у основи са Мекшеријевим реформским пакетом. Мекшеријев план садржи четири главне промене политике:

- Смањене су цене у одређеним секторима. У оквиру ове реформе, смањене су цене житарицама и уљарицама за 30% у периоду од три године. Цене за млеко, говедину и овце су смањене за 15%. Смањење је урађено да би цене биле приближне ценама на светском тржишту (касније је смањење цена уведено и за воће и поврће).
- Непосредна подршка приходима пољопривредника. Реформом је уведен систем непосредних исплата пољопривредницима, као надокнаду за смањење цена појединим пољопривредним секторима.
- Важна карактеристика ове реформе је увођење тзв. „схеме за некоришћење“ која је предвиђала да се комерцијалним произвођачи у одређеним секторима (првенствено житарице) у одређеним регионима плаћало да држе земљу необрађеном, уместо да узгајају културе које би ЕУ морала да откупљује.⁸
- Пропратне мере су подразумевале увођење нових програма подршке руралном развоју, еколошкој пољопривреди, замени пољопривредних добара шумама и раном пензионисању пољопривредника.⁹

⁷ Bulletin of the European Communities, No.3/1985, тачке 1.2.11, 2.1.22 и 2.2.12.

⁸ Sarker, R., Jayasinghe, S. (2007): “Regional trade agreements and trade in agri-food products: evidence for the European Union from gravity modeling using disaggregated data”, *Agricultural Economics* 37, p. 95.

⁹ Хикс, С. (2007): *Политички систем Европске уније*, Службени гласник, Београд, 2007., стр. 269.

Интересантно је напоменути да је великодушни план надокнада, о коме се споразумео Савет за пољопривреду учинио је да реформисани ЗАП буде још скупљи од оног неререформисаног. Ипак, резом у гарантованим ценама и изостављањем дела земље из производње, реформа је помогла да се смање пољопривредни вишкови у ЕУ. Пољопривредни произвођачи су такође добро прошли јер нису имали смањење у приходима. Подстицај проширења заједно са све израженијом бригом за животну средину као и забринутост потрошача чинили су основу предлога за реформу ЗАП-а у Агенди 2000, стратегији Комисије за „јачање и ширење Уније у првим годинама двадесет првог века.“¹⁰ Објављена у јулу 1997. године Агенда 2000 је обухватала прерађене циљеве Заједничке аграрне политике који су откривали утицај нових друштвених покрета и економских трендова на аграрну политику.¹¹ Агенда обухвата период 2000. – 2006. године и представља стратегију засновану на принципима Мекшеријеве реформе, али такође укључује и стратегију свеобухватног развоја ка ширим потребама руралних заједница у Европи. Основне смернице за ову реформу били су: 1) Побољшање глобалне конкурентности Европске уније кроз ниже цене, 2) Гаранција безбедности и квалитета хране потрошачима, 3) Да обезбеди стабилне приходе и правичан животни стандард пољопривредној заједници, 3) Методи пољопривредне производње да буду повољни по животну средину и да поштују заштиту животиња, 4) Да интегрише циљеве везане за животну средину у своје инструменте, 5) Да тражи и креира адекватне зараде и запослење за пољопривреднике и њихове породице, 6) Нова подела функција између Комисије и земаља чланица која се односи на накнаду у облику директних плаћања или мера руралног развоја. У суштини Агенда 2000 је предлагала ЕУ да настави Мекшеријеве реформе претварајући пољопривредне субвенције из подршке ценама у директне исплате. Комисија је предложила велика смањења у гарантованим ценама за одређени број пољопривредних производа. Пољопривредни произвођачи би добили компензацију неком врстом директних исплата.¹²

¹⁰ Agenda 2000 for a stronger and wider Union, COM(97) 2000 final VOL. I. Brussels: Commission of the European Communities, 15.07.1997, p. 98.

¹¹ Агенда 2000 је доношена 1999. године са циљем даљег дугорочног развоја и наставка трговинских преговора са СТО. Шефови држава и влада ЕУ су се сложили да нову пољопривредну стратегију чини кохерентна политика која би представљала оквир за пољопривреду и регионални развој у ЕУ.

¹² Поред свега напред изложеног Агенда 2000 је придавала посебан значај и руралном развоју наглашавајући обавезе и могућности за пољопривреду у циљу појачања еколошке свести. У складу са тим Агенда 2000 предложила је заштиту животне средине у оквиру пољопривреде с тим да органска пољопривредна производња треба да добије све значајнију улогу. Агенда је довела до поједностављење правила која се односе на нови рурални развој и регулисање тржишта и управљање прописа према еколошким стандардима, посебно у односу на Ратарске

На крају можемо да закључимо да је реформа из ЗАП-а из Агенде 2000 била веома скромна, јер није обухватала уклањање система подршке ценама ни велико смањење пољопривредних прихода. Резови у ценама око којих је био постигнут споразум нису били довољно велики да би обезбедили могућност управљања аграрном политиком у периоду после проширења ЕУ. Такође ове мере нису могле да задовоље ни критичаре пољопривредног протекционизма ЕУ у Светској трговинској организацији. Оно што је најбитније цене хране у ЕУ упркос основним тржишним условима су остале високе и поред тога што понуда и даље премашује тражњу.¹³

2. Реформе ЗАП 2003. и 2006. године

Правац реформе ЗАП-а из 2003. године усмерен је на стварање Заједничке аграрне политике који би више била тржишно оријентисана, и у стању да обезбеди бољи квалитет и здраву храну. Као и Мекшеријева реформа која је усвојена десет година раније, ова реформа представља одговор на притиске ван ЕУ, али је и резултат преговора вођених у Светској трговинској организацији. Истовремено, ова реформа одражава потребе прилагођавања ЗАП-а у правцу одлуке Савета ЕУ од децембра 2002. године да се иде напред са проширењем Европске уније на Исток. Конкретно, реформа из 2003. године настоји да што боље смести земље у развоју и да би расходи ЗАП-а били у складу са укупним буџетским оквирима одређеним за проширене Европске уније, а важали би до 2013. године. Дакле, јасно је реформа је у складу са циљевима Агенде 2000 и требало би да заврши процес реформи у неким областима и успостави и стабилан оквир политике у другима. Дакле, 26. јуна 2003. године, министри пољопривреде ЕУ након уобичајеног ценкања усвојили су корениту реформу Заједничке аграрне политике.¹⁴ Реформа је у потпуности променила начин на који је Европска унија подржавала сектор фарми. Нови ЗАП је био усмерен према потрошачима и пореским обвезницима. Фармерима у ЕУ се даје слобода да произведу оно зашта постоји тражња на тржишту.¹⁵ У циљу поштовања

културе. Рурални развој постаје други стуб ЗАП-а. Реформа је истакала намеру да се размотри рурални развој у ширем контексту, односно укључујући пољопривреду и шумарство, као и друге професионалне интересе у руралним подручјима.

¹³ Динан, Д. (2009): *Све ближе Унија*, Службени гласник, Београд, 2009, стр. 355.

¹⁴ European Commission, *The Agricultural Situation in the European Union, 2003. report*, European Communities, Brussels, Luxembourg, 2005, p. 25.

¹⁵ Кидање веза између субвенција и производње ће фармере у Европској унији натерати да буду још конкурентнији и оријентисани на тржишну производњу, уз обезбеђивање неопходне стабилности прихода. Више новца ће бити на располагању пољопривредницима који поштују стандарде очувања животне средине, квалитет и програме заштите животиња кроз смањење

буџетских максимума који се односе на ЕУ-25 до 2013. године, министри су се сложили да се уведе механизам за финансијску дисциплину. Ова реформа је требало да ојача позицију ЕУ у трговински преговорима са СТО. Реформа садржи пет главних елемената, и то:

- Наставак спровођења Агенде 2000 о приступу (ревизија политике тржишта, на пример смањења цене за интервенцију млечних производа).
- Раздвајање и директна подршка (увођење једнократне уплате прихода фармама на основу ранијих плаћања).
- Увођење обавезног смањење директних плаћања у случају не поштовања стандарда ЕУ везаних за животну средину, безбедност хране, здравље животиња и њихову добробит.
- Јачање и унапређење руралног развоја. Ојачавање политике руралног развоја ЕУ, са више новца, нове мере за унапређење животне средине, квалитет и добробити животиња и да помогне пољопривредницима да задовоље стандарде Европске уније у производњи почевши од 2005. године.
- Механизми за фискалну дисциплину како би се осигурало да трошкови ЗАП-а не прелазе ограничење буџета.¹⁶

Овај споразум је одвојио субвенције од производње, ојачао унакрсну усаглашеност политика, померио клатно према уједначенијој расподели исплата, од већих ка мањим произвођачима и увео смањење цена у неке до тада неререформисане секторе пољопривреде (без сектора шећера). У својој суштини реформа из 2003. године представља наставак Мекшеријеве реформе из 1992. године. Она је изменила принципе, али не и дарежљивост пољопривредних субвенција ЕУ.

Попут Мекшеријеве реформе средњорочна ревизија је била покренута из разлога што је постојала потреба ЕУ да обузда утицај ремећења заједничке аграрне политике како би се олакшао крај још једне руне мултилатералних трговинских преговора, одржаних под окриљем СТО. Ова рунда је била посебно везана за глобални развој. Из тог разлога ЕУ је била суочена са додатним притисцима да измени ЗАП како пољопривредници у земљама у развоју не би били доведени у лош положај. Овај нови низ преговора покренут је у Дохи у Катару новембра 2001. године. Званично је назван Развојном рундом у Дохи (Doha Development Round).

директних плаћања за веће фарме. Савет је одлучио да даље ревидира цене за млеко, пиринач, житарице, оштрог пшеничног брашна, сточне хране и сувог ораха.

¹⁶ http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/index_en.htm

Табела 1. Петнаест највећих светских извозника и увозника пољопривредних производа, 2003. године

	Вредност (млд. \$)	Удео у свету (%)		Вредност (млд. \$)	Удео у свету (%)
Извозници			Увозници		
ЕУ чланице (15)	284.14	42.2	ЕУ чланице (15)	308.87	42.8
ЕУ остатак света	73.38	10.9	ЕУ од остатка света	98.11	13.6
САД	76.24	11.3	САД	77.27	10.7
Канада	33.69	5.0	Јапан	58.46	8.1
Бразил	24.21	3.6	Кина	30.48	4.2
Кина	22.16	3.3	Канада	18.02	2.5
Аустралија	16.34	2.4	Јужна Кореја	15.56	2.2
Тајланд	15.08	2.2	Мексико	13.85	1.9
Аргентина	12.14	2.1	Руска федерација	13.73	1.9
Малезија	11.06	1.6	Хонг Конг, Кина	10.81	-
Мексико	9.98	1.5	Задржао увоз	6.47	0.9
			Тајван	7.96	1.1
Индонезија	9.94	1.5	Швајцарска	7.12	1.0
Нови Зеланд	9.60	1.4	Саудијска Арабија	6.26	0.9
Руска Федерација	9.37	1.4	Тајланд	5.72	0.8
Чиле	7.47	1.1	Индонезија	5.44	0.8
Индија	7.03	1.2	Турска	5.22	0.7
Изнад 15	548.44	81.8	Изнад 15	580.44	80.4

Извор: WTO International Trade Statistics 2004, table IV.8. ЕУ чланице укључује трговину између земаља чланица ЕУ

Све већи притисак у оквиру СТО пружио је снажан подстрек за реформу ЗАП-а у оквиру средњорочне ревизије. ЕУ је тврдила да ће средњорочна ревизија о којој је коначно постигнут споразум јуна 2003. године помоћи да дође до помака у преговорима у пољопривреди у оквиру СТО-а и у Развојној рунди Доха у целини. Упркос свему томе трговински партнери ЕУ остали су скептични желећи да виде конкретне предлоге за

либерализацију пољопривредне трговине у оквиру СТО-а.¹⁷ У августу 2003. године САД и ЕУ направиле су своју Заједничку иницијативу пољопривредним питањима у СТО, који се односи на три стуба и то домаће подршке, извозне субвенције и приступ тржишту. Међутим ова иницијатива је била недовољна да обезбеди успех министарског састанка у Канкуну у септембру 2003., који је представљао средњорочну ревизију рунде у Дохи. У новембру 2003. године после неуспеха Канкуна министри ЕУ и Европска комисија су поново потврдили своју посвећеност Дохи. У мају 2004. године ЕУ је наговестила да би била спремна да укине субвенције за извоз, а у периоду јул-август 2004. године да је спремна да се утврди оквир за утврђивање модалитета у пољопривреди.¹⁸ У табели 1. дат је приказ петнаест највећих светских извозника и увозника пољопривредних производа. Из података у табели можемо да видимо да је ЕУ (15), односно ЕУ пре проширења имала највећи удео не само у извоз већ и у увозу пољопривредних производа у свету.

Европска унија је у својој понуди ФИП-с партнерима¹⁹ од 28. октобра 2005. године, понудила смањење укупне трговинско-дисторзивне подршке за 70%, колико износи планирано снижење овог вида подршке у оквиру реформских захвата у ЗАП-у Уније, као и рестрикције погледу блуе бох плаћања. Критичари истичу чињеницу да се ради о износима подршке који нису актуелни, јер је ЕУ реформом из 2003. године извршила раздвајање подршке од производње и тиме обезбедила ту етикету за 90% своје подршке фармерима.²⁰ Ипак, упркос притисцима проширења и мултилатералних трговинских преговора, историја ЗАП-а је указивала на то да ће група кључних држава чланица обезбедити да пољопривредници посебно они у Западној Европи наставе да примају велике субвенције. Реформа ЗАП-а из 2006. године представља радикалне промене у производњи шећера. Министри пољопривреде Европске уније је су 20. фебруара 2006. године формално усвојила радикалне реформе у сектора шећера. Реформе, која је ступила на снагу 1. јула, донела је промене у систем који је остао углавном непромењен скоро 40 година, и то у складу са остатком реформисане Заједничке аграрне политике. Реформом је омогућено да се обезбеди дугорочна и одржива будућност производње шећера у Европској унији са

¹⁷ Динан, Д. (2009): *Све ближе Унија*, Службени гласник, Београд, 2009, стр. 357-358.

¹⁸ Swinbank, A. (2005): "Developments in the Doha Round and WTO dispute settlement: some implications for EU agricultural policy", *European Review of Agricultural Economics* 2005, 32(4): pp. 551-561.

¹⁹ Five Interested Parties (FIPs), Аустралија, Бразил, Индија Јапан, САД, заједно са ЕУ чине Г-6, шест кључних актера преговора (six key players).

²⁰ Поповић, В., Катић, Б. (2007): "Доха рунда преговора у СТО и интерна подршка пољопривреди Србије", *Економски анали*, 52(172), стр. 97.

циљем побољшања конкурентности и тржишног опредељење сектора шећера као и јачање позиција у самој ЕУ у тренутној рунди разговора са Светском трговинском организацијом. Кључ реформи се односи на право сече репе на 36%, на гарантоване минималне цене шећера, великодушну компензацију за пољопривреднике и што је најважније, реструктурирање Фонда да подстакне неконкурентне произвођача шећера да напусте производњу.²¹

Закључак

Данашња ЗАП одражава скоро пола века дуге измене приоритета. Почетни циљ да се повећа производња хране, скоро без обзира на трошкове, замењен је контролисањем вишка производње и прекомерних трошкова. Такође, сада се врши преусмеравање ка испуњавању низа разних друштвених и еколошких циљева кроз механизме који су се знатно раздвојили од производње. Ниједан од прокламованих циљева у потпуности не задовољава тренутни циљ Србије, а то је завршавање процеса транзиције у тржишну економију и стварање ефикасног и конкурентног пољопривредног сектора, истовремено узимајући у обзир актуелне друштвене и еколошке проблеме. ЗАП носи главни легат из прошлости која је била оријентисана на производњу. Док нова једнократна плаћања пољопривредним поседима нису повезана са тренутном производњом, износ који сваки пољопривредни произвођач добије одражава његова претходна директна примања везана за намирнице, које су саме у великој мери настале као компензација за смањење у подршци цена. Због тога директна плаћања код 15 земаља „старих“ чланица још увек су чврсто везане за производњу пољопривредних намирница у прошлости него за тренутну производњу еколошке или друштвене робе.

Литература

1. Agenda 2000 for a stronger and wider Union, COM(97) 2000 final VOL. I. Brussels: Commission of the European Communities, 15.07.1997.
2. Bulletin of the European Communities, No.3/1985, тачке 1.2.11, 2.1.22 и 2.2.12.
3. Динан, Д. (2009): *Све ближе Унија*, Службени гласник, Београд.
4. European Commission, The Agricultural Situation in the European Union, 2003. report, European Communities, Brussels, Luxembourg, 2005.

²¹<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/194&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>

5. Ловре, К., Тркуља, Ђ. (2003): “Интегрална политика аграрног и руралног развоја Европске уније и импликације на аграрну политику земаља у транзицији”, *Анали економског факултета у Суботици*, број 9, Суботица, стр. 3-16.
6. Petit, M. (1989): “Pressures on Europe's common agricultural policy”, International food policy research Institute, Washington i Ecole Nationale superieure des sciences agronomiques appliquees, Dijon.
7. Поповић, В., Катић, Б. (2007): “Доха рунда преговора у СТО и интерна подршка пољопривреди Србије”, *Економски анали*, 52(172), стр. 93-113.
8. Прокопијевић, М. (2009): *Европска унија*, Службени гласник, Београд.
9. Sarker, R., Jayasinghe, S. (2007): “Regional trade agreements and trade in agri-food products: evidence for the European Union from gravity modeling using disaggregated data”, *Agricultural Economics* 37.
10. Swinbank, A. (2005): “Developments in the Doha Round and WTO dispute settlement: some implications for EU agricultural policy”, *European Review of Agricultural Economics* 2005, 32(4): pp. 551-561.
11. Хикс, С. (2007): *Политички систем Европске уније*, Службени гласник, Београд.
12. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/194&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>
13. http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/index_en.htm

Примљено: 07.07.2011.

Одобрено: 26.09.2011.

FOCUS AND OBJECTIVES OF THE RECENT REFORM OF CAP AND EU REGIONAL POLICY

Drago Cvijanović, Ph.D., Zoran Simonović, MSc., Branko Mihailović, Ph.D.

Institute of Agriculture Economics, Belgrade, Serbia

Summary

Agriculture and its agricultural policy had important role in the period of transformation of EC into the EU, by signing the Maastricht Treaty between members in 1992. This had given a new role to agriculture on the EU market, which required the "Common Agricultural Policy" (CAP) to be established. That represented significant reform in the EU agricultural policy, which defined the objectives of encouraging the growth of production volume of the basic agricultural products. Common Agricultural Policy had endured fundamental reform in June 2003, which created long-term perspectives for sustainable agriculture and rural development. The EU Common Agricultural Policy must be directed as an integrated policy which contributes to other elements of the state policy, above all in the direction of rural area development. Today CAP reflects almost half century of long change of priorities. The initial objective to increase food production, regardless of costs, is replaced with controlling the production surpluses and excessive costs. Redirection towards fulfillment of various social and ecological goals is also carried out through mechanisms which are in great deal separated from the production.

Key words: common agricultural policy, sustainable development, market reform CAP.

Author's Address:

Dr Drago Cvijanović
Institut za ekonomiku poljoprivrede
Volgina 15
11000 Beograd
Republika Srbija
tel: +381 11 2972 85
e-mail: drago_c@mail.iep.bg.ac.rs